

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

ТОТОЖНІСТЬ І ОТОТОЖНЕННЯ ЯК ЄДНІСТЬ ПРОТИЛЕЖНОСТЕЙ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний світ являє людству буття, яке постає єдністю законів, видимих не стільки розумом, скільки душею. Наука, що керується точними даними і перевіреними результатами, відкриває нове знання, прогресуючи зо своєю суттю. У багатообразності й варіативності, обираючи єдиний, правильний, доступний міркам сьогодення варіант, шлях. І дедалі більше звертаючи увагу, в міру розширення світогляду, на можливі нановідкриття, які видаються з погляду обивателя фантастичними, акцентуючи на потребі міждисциплінарних зв'язків й реалій відкриттів у сполученні користь-шкода.

Зазираючи вглиб Людини і пізнаючи Світ, як і відкриваючи нові світи, горизонти, розкриваючи сутність Людини – усе наскрізно пов'язане. З особливим наголосом на власне бутті й здоров'ї Людини, як тілесному, так духовному, вбачаючи у цьому запоруку продовження.

Ці ж тенденції відчуває сучасна історична наука. Нові по істині можливості відкриваються перед дослідником, котрий має свободу пошуку, різного роду документи і методики, є сучасником новітньої доби. Інтернет і відкрите спілкування з колегами, як українськими, так зарубіжними, дають нові можливості. А потреба суспільна на результати історичних досліджень очевидна.

І ось тут є небезпека. Оскільки історична пам'ять в Україні і сформована, і формується. Сформована на підсвідомому рівні усіх радощів і небезпек попереднього буття. І формується на рівні споживача інформації. Часто, не добираючись до фахових досліджень, а тих, хто “ближче” – оточення, журналістів, письменників, режисерів і т.д. Варто зауважити, що їхні професійний хист і таланти безперечно заслуговують уваги і визнання. І об'єктивність присутня в межах об'єктивного розуміння творця. Річ про тих, хто справді вважає, що привідкриває своєю діяльністю нові сторінки, висловлює нове бачення. Котре з боку історика може бути не таким і новим. При цьому матеріали сучасних наукових досліджень є доступними вузькому колу дослідників. Що зрештою природно. Й котрі в силу різних обставин можуть не брати участь у популяризації знань серед широкого загалу. Тотожність наукового знання ототожнюється із володінням історії громадянами.

До того ж, є національні історіографії, які по-різному розглядають ті чи інші питання спільної земної історії. При цьому, як слушно зауважує академік НАНУ Валерій Смолій: “Сьогодні очевидно, що кожна з національних варіацій європейського історієписання має свою структуру віх і пластів минувшини, зрештою самотутню логіку сюжетів, дослідницьких підходів і проблем” (Український історичний журнал. – 2012. – № 5. – С. 4.).

Час і кожна епоха приносять нові виклики, які людина, країна, континент, світ намагаються вирішити і розв'язують через розуміння їх і можливості. Так, в Україні потік історичних дисертаційних досліджень, вносячи свою вагому лепту в розвиток історичної науки загалом, не завжди, м'яко кажучи, сприяє розвитку знання й поширенню його серед людей. Водночас українська історіографія, за словами Валерія Смолія, “вирізняється неповторною палітрою..., котра визначається багатьма обставинами та контекстами представлення нашого минулого: соціокультурними розривами, включенням інших етнокультурних елементів, належністю етнічних земель до різних цивілізаційних комплексів та держав, геополітичним становищем, інтенсивністю й тривалістю модернізаційних хвиль (індустріального, культурного, політичного оновлення та реформування), самотутнім механізмом спадкоємності, себто побутуванням відмінних, інколи контраверсійних, традицій, їх перехреснуванням, змаганням або взаємодоповненням”.

Сьогодні звичними і затребуваними є зустрічі з істориками, центр розмови на яких фокусується в рамках теми “Теорія-історія-суспільство: суспільна роль історії”. Так, на днях (20.03.2013, Київ) українські та польські історики вели мову навколо книг Войцеха Вжосека “Історія. – Культура. – Метафора. Постання неklasичної історіографії. Про історичне мислення” та Єжи Топольського “Як ми пишемо та розуміємо історію. Таємниці історичної нарації”. Ще раніше питання новітньої польської візії дослідження історичного минулого ґрунтовно розглядали професори Алла Киридон і Сергій Троян на сторінках “УЄС” (Вип. 9’2012. – С. 240–247).

Зрештою, упродовж тривалого часу ведеться робота з підготовки багатотомної синтетичної історії нашої країни в Інституті історії України НАНУ. Цьогоріч “експериментальним майданчиком” для первісного опрацювання й обговорення висунутих концептуальних пропозицій, публікації різноманітних розвідок з інформаційного та методологічного супроводу академічного проекту стала рубрика в Українському історичному журналі “Сучасний український гранд-нарратив: підходи, концепції, реалізація”. У ній уже виступив з висвітленням формування й становлення українського гранд-нарративу в контексті епістемологічних взірців та аксіологічних настанов різних культурних епох кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАНУ, відділ української історіографії Олексій Ясь (Вип. 5’2012. – С. 6–38). А доктор історичних наук, завідувач відділу новітньої історії і політики Інституту історії України НАНУ Георгій Касьянов та член-кореспондент НАНУ, доктор історичних наук, завідувачий сектором досліджень з історії Київської Русі Інституту історії України НАНУ Олексій Толочко започаткували дискусію щодо перспектив написання синтезу історії України поза канонами мастер-нарративу (“master narrative”) (Вип. 6’2012. – С. 4–24).

Паралельно ведеться робота над іншими важливими проектами. Зокрема, “Україна найдавнішого часу – ХХІ століття: цивілізаційний контекст пізнання” (Київ–Чернівці–Тернопіль). Опубліковано першу книгу, в якій з’ясовуються сутність та особливості цивілізаційного пізнання давньої, середньовічної і ранньомодерної України, утвердження її соціокультурної ідентичності, до слова, представлено на сторінках “УЄС” (Вип. 10’2012. – С. 460–466).

Посприяти формуванню історичного простору в історичному часі покликаний започаткований Міжнародний науково-дослідницький проект “Україна–Європа–Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку” (Вип. 5’2011. – С. 330–331) та черговий випуск “УЄС”. Увазі пропонуються наукові результати оригінальних досліджень як українських, так зарубіжних науковців, що торкаються проблем історії України та зарубіжних країн, світової політики і міжнародних відносин, місця і ролі нашої держави у світі, методології й джерелознавства, історичної біографістики, а також історії культури, освіти і науки, рецензії та огляди найновішої літератури, що відкривають Україну світу та світ Україні.

Тотожність і ототожнення – обдумуйте, будьте з нами на шляху Пошуку, знаходьте!

Леся Алексієвець
головний редактор,
доктор історичних наук,
професор